

בית משפט השלום בירושלים

16 אפר 2023
52201-12-18

פלוני נ' מועצה אזורית עמק הירדן ואח'

מיכל שרביט

השופטת

פלוני
ע"י עו"ד אבי שינדלר ועו"ד אוריה רוזנבלט

התובע

- נגד -

1. מועצה אזורית עמק הירדן
2. כלל חברה לביטוח בע"מ

הנתבעות

ע"י עו"ד אריה כרמלי ועו"ד מריה ממון

פסק דין

כללי

1. בדרכם הביתה מטויל משפחתי בצפון הארץ ביום 8.8.17 עצרו התובע, יליד 1970, ובני משפחתו לטבול בנהר הירדן במקום סמוך לאתר הירדנית, במקטע הדרומי המכונה "מורד הירדן", המצוי בשטח מועצה אזורית עמק הירדן (המועצה). כנטען בתביעה המדובר במקום ידוע כאתר רחצה, וחבלי קפיצה מאולתרים תלויים מן העצים והקפיצה למים גם באמצעותם, בסגנון "טרזן", מהווה נוהג המקום. התובע ביצע קפיצה לתוך הנהר ונחבל בקרסולו מסלע חבוי שהיה במים. בתביעתו זו הוא עותר כי המועצה תפצה אותו על נזקיו בשל רשלנותה הנטענת באי הצבת שלטים אודות הסכנות הטמונות ברחצה ובקפיצה למי הנהר,

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

ומבלי שדאגה להסיר את המכשול של חבלי הקפיצה; ובכך שלא הסדירה גישה בטיחותית לנכנסים לרחוץ במי הנהר, בהצבת גידור שימנע מעבר גישה מסוכן למים ופקחים שיפקחו על אופן הרחצה במקום.

2. הצדדים חלוקים הן בשאלת האחריות הן בשאלת הנזק. בעניין אחרון זה, ונוכח הפערים בין חוות הדעת שהוגשו מטעם הצדדים, מונה פרופ' מאיר ליברגל כמומחה מטעם בית המשפט בתחום האורתופדיה. פרופ' ליברגל קבע בחוות דעתו ובמענה לשאלות הבהרה מטעם התובע כי שבר הפריקה בקרסול ימין שנגרם לתובע בתאונה הותיר אצלו נכות צמיתה בשיעור 10% המבטאת את מכלול הנכות התפקודית כולל הפרעה תפקודית אפשרית בגין הצלקות. המדובר במומחה שמונה בהסכמת בעלי הדין, והם לא ביקשו לחקור את המומחה על חוות דעתו (הודעת הצדדים מיום 3.6.19; עמ' 1 לפרוטוקול ש' 17).

3. מטעם התובע הוגשו תצהירי עדות ראשית שלו, של אשתו ובתו, וכן חוות דעת מומחה של יוסי שוסטר (עו"ד), מורה דרך מוסמך ומרצה לביטחון ובטיחות בטיולים (שוסטר). התובע ושוסטר נחקרו על עדויותיהם שבכתב, כאשר הנתבעת ויתרה על חקירת אשת התובע ובתו ליעול ההליך ומבלי שהדבר יתפרש כהסכמה לאמור בתצהיריהן (עמ' 14 ש' 3-4). מטעם הנתבעת הוגש תצהיר עדות ראשית של רני אוחנה, מנהל מחלקת תפעול, קידום ורישוי עסקים, חופים ואתרי רחצה והיחידה הסביבתית במועצה (אוחנה), וכן חוות דעת מומחה של מוטי דור, מומחה בתחום הבטיחות בטיולים ופעילויות חוץ (דור). עדי הנתבעת נחקרו אף הם.

סוגיית האחריות

4. התובע העיד על נסיבות התאונה. לדבריו, בדרך חזרה מטיול משפחתי בצפון לביתם בירושלים הגיע ברכב עם אשתו, בתו ובנו לטבול בירדן ליד אתר הירדנית. מדובר בכניסה לנהר שנמצאת על שביל ישראל, הגישה אליו מאד נוחה, ובמקום שהוא מאד פופולרי היו גם באותו היום אנשים רבים, שוחים וקופצים למים גם באמצעות חבלי "טרזן". המקום לא היה מגודר, מסומן או מוסדר. לפי עדותו, במקום לא הייתה גישה מסודרת ובטיחותית למתרחצים, לא היה שום שילוט האוסר על רחצה או קפיצה או שילוט שיזהיר את המתרחצים מסכנות כאלה או אחרות ויסביר להם כיצד לנהוג. כמו כן לא הייתה נוכחות של פקח או עובד אחר של כל גורם שהוא. התובע העיד על עצמו שהוא אדם זהיר שאינו "מחפש אקסטרים" כלשונו, ועל כן ביקש להסיר כל חשש ביחס לעומק המים בטרם יקפוץ, הוא ואחריו בנו שהיה אז כבן 14. לכן שאל שלוש בנות (בגיל 18 פלוס) שהיו בתוך המים במרחק 2-3 מ' ממקום עמידתו, האם אפשר לקפוץ והאם המים מספיק עמוקים והן השיבו שכן. על כן קפץ מגדת הנהר שמצויה בשיפוע מתון לכיוון המים ומסתיימת במעין מדרגה טבעית גבוהה בעשרות ס"מ מפני המים, אל תוך המים, כשרגליו קדימה ("קפיצת נר"), ולא באמצעות חבל. התובע נחת על סלע שהיה בתוך המים שהיו עכורים כך שהוא לא הבחין בו קודם לכן. הוא חש שרגלו נשברה וזחל החוצה בסיוע ילדיו (סעיפים 1-8 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 10 ש' 1 – עמ' 12 ש' 5, סעיפים 2-6 לתצהיר אשת התובע וסעיפים 2-9 לתצהיר בתו; וכן עמ' 8 ותמונות 8-9 לחוות דעת שוסטר ותמונות 5-6, 8-9 לחוות דעת דור).

5. למעשה נסיבות הקפיצה למים שהובילה לפגיעת התובע לא שנויות במחלוקת ומכל מקום לא נסתרו. המחלוקת העובדתית נעוצה בעיקרה בשאלה האם במועד התאונה היה קיים שילוט אזהרה במקום לעניין הרחצה במי הנהר. אין חולק כי פני השטח כיום (וכפי שראו אותו שוסטר ודור מטעם הצדדים) אינם כפי שהיו במועד התאונה, וזאת נוכח עבודות שיקום ופיתוח נרחבות שבוצעו בשלהי שנת 2019 לצורך הפיכתו לגן לאומי – "גן מורד ירדן דרומי". במסגרת זו המועצה הכשירה דרכי גישה, הציבה שער ברזל חדש עם גדר חדשה למניעת גישה לרכבים, והציבה שלטים שבהם הנחיות באשר לאופן התנהלות המטיילים במקום. בשילוט שקיים כיום בסמוך לנהר, ולא היה במועד התאונה, קיימת בין היתר הנחייה שלפיה "מים עמוקים, הרחצה באחריות המתרחץ" (תמונות 5-6 לחוות דעת שוסטר ותמונות 3-4 לחוות דעת דור). אלא שלטענת המועצה שילוט זה החליף שלטי אזהרה קודמים שהוסרו במהלך עבודות הפיתוח ושהם נכתב "מקום אסור לרחצה" (תמונה 2 לחוות דעת דור של שלט שנמצא זרוק באתר ליד הפח – עמ' 9 ש' 5). לפי עדות אוחנה, ששימש בתפקיד דומה באותה העת, שלטים אלה הוצבו בשנים 2014-2015 על-ידי המועצה לאורך גדות הנהר בכ-15 נקודות שונות, לרבות בצירי הכניסה הרגליים לאתר ובסמוך למקומות שבו קו המים היה גישי למטיילים, ובכלל זה סמוך למקום התאונה (סעיף 7 לתצהיר אוחנה ועדותו בעמ' 15 ש' 15-32).

6. מכל מקום, ומבלי צורך להכריע במידת הפופולריות של המקום, מן הראיות שהונחו לפניי עולה כי אין חולק שבפועל כיום וגם במועד התאונה המקום משמש מטיילים רבים לרחצה במי הנהר, ובנוסף על ענפי העצים מצויים "חבלי טרזן" שנתלו על-ידי מטיילים ובאמצעותם נוהגים חלקם לקפוץ בתנופה מן הגדה אל המים (סעיפים 3, 37, 39 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 10 ש' 5-11, עמ' 12 ש' 4-5; עמ' 10, 16-17, 21 ותמונות 10-12, 15, 20 לחוות דעת שוסטר ועדותו בעמ' 3 ש' 33 – עמ' 4 ש' 2; עדות אוחנה בעמ' 17 ש' 26-27; עמ' 3-5 ותמונה 7 לחוות דעת דור ועדותו בעמ' 8 ש' 3-13). בהינתן שמוסכם על הכל כי מי הנהר במקום עכורים והקרקהית אינה נראית ואינה אחידה בעומקה, למעשה קיימת תמימות דעים שקיומם של חבלי הקפיצה הללו במקום הוא מסוכן. לפיכך כיום במסגרת עבודות הפיקוח השוטף שמבצעת המועצה בגן הלאומי דואגים עובדיה להסיר "חבלי טרזן" מאולתרים, וכלשונו של העד אוחנה – "בפני עיוור לא תיתן מכשול", כאשר נטען כי אלה שבים ונתלים במקום השכם והערב על-ידי המטיילים (עדות התובע בעמ' 10 ש' 21-22; עמ' 11-12 ותמונות 13-14 לחוות דעת שוסטר ועדותו בעמ' 3 ש' 23-25, 33, עמ' 4 ש' 3-7, 11-20; עדות אוחנה בעמ' 15 ש' 11-12, עמ' 16 ש' 8-11, עמ' 17 ש' 14-15; עמ' 4 לחוות דעת דור ועדותו בעמ' 6 ש' 17-19, עמ' 7 ש' 1-3, 8-15, עמ' 8 ש' 28-31).

7. לאור האמור קמה השאלה האם במועד התאונה וקודם הכרזת המקום כגן לאומי נפלה רשלנות בפעולת המועצה, שלשיטתה באותה העת נעדרה סמכות להתיר רחצה או לאכוף איסור רחצה או קפיצה למים גם באמצעות "חבלי טרזן" שנתלו על-ידי המטיילים במקום, ובהתנדבות ולשם הזהירות בלבד על מנת להזהיר את המטיילים מפני סכנות אפשריות הציבה לאורך הנהר כאמור שלטי אזהרה תקינים של משרד הפנים שלפיהם הרחצה במקום אסורה (סעיפים 4-7, 9 לתצהיר אוחנה ועדותו בעמ' 14 ש' 30 – עמ' 15 ש' 14, עמ' 16 ש' 11, עמ' 17 ש' 19). תשובתי על שאלה זו חיובית ואבהיר כעת טעמי.

8. חוק הסדרת מקומות רחצה, התשכ"ד-1964 (החוק) מסמיך את שר הפנים להכריז על חלק של חוף ים, נהר או אגם כמקום אסור לרחצה (סעיף 1 לחוק) או לקבעו כמקום רחצה מוכרז (סעיף 3 לחוק). גם לשיטת המועצה מקום התאונה בענייננו אינו בא בגדרי מקום אסור לרחצה משאינו מופיע בתוספת הראשונה לצו הסדר מקומות רחצה (מקומות רחצה אסורים ומוכרזים בים התיכון, בים כנרת, בנהר הירדן, בים המלח ובים סוף), התשס"ד-2004, ואף לא מופיע בתוספת השנייה לצו הנ"ל כמקום רחצה מוכרז. מדובר אם כן

במקום שאינו מוכרז לרחצה אך גם אינו אסור לרחצה ועל כן הרחצה בו מותרת על-פי חוק, וזאת בניגוד לסברת המועצה (סעיף 5 לתצהיר אוחנה; ראו: ת"א (מחוזי חי') 1520/99 קריאל נ' קיבוץ משמר העמק, פ"מ התשס"ב(1) 865, 875-874 (31.3.2002), ערעור שהוגש לבית המשפט העליון נדחה – ע"א (31.3.2003, 4129/02). גם ביחס למקומות רחצה שלא הוכרזו כבענייננו מוסמכת הרשות המקומית, באישור שר הפנים, לקבוע בחוק עזר הוראות להסדרת הרחצה בנהר ובכלל זה "סדרי הבטיחות במקום הרחצה, לרבות הנסיבות בהן תהיה הרחצה בו אסורה או מוגבלת" (סעיף 6(א)(1) לחוק). אפשר ששלטי האזהרה שלגרסת המועצה היא הציבה לאורך גדות הנהר, ושנטען על ידה כי הם שלטים תקינים של משרד הפנים, הוצבו מכוח סמכות זו. מכל מקום ברי כי אין לומר שאין סמכות למועצה, כשיטתה, שבשטחה המוניציפלי מצוי מקום התאונה, לקבוע הוראות בבטיחות לרחצה בו, וזו חובתה לעשות כן בהתאם לאחריותה כבעלת השליטה במקרקעין וכקבוע בחוק.

כן אין לקבל את טענת המועצה המבקשת להסיר מעליה את האחריות לבטיחות הרחצה במי הנהר ולהטילה על "רשות ניקוז ונחלים כנרת" (סעיף 9 לתצהיר אוחנה; עמ' 3 ו-5 לחוות דעת דור). הסיכון בקפיצה למים אשר עומד במוקד התאונה הנדונה אינו קשור לסמכויות שהוטלו בסעיף 3 לחוק רשויות נחלים ומעיינות, התשכ"ה-1965 על "רשות ניקוז ונחלים כנרת" כרשות נחל על-פי צו רשויות נחלים ומעיינות (הטלת תפקידי רשות נחל על רשויות ניקוז), התשס"ג-2003. ממילא אין באלה כדי לגרוע מן האחריות המוטלת על המועצה לקבוע סדרי בטיחות במקום רחצה לפי החוק (ראו גם והשוו: ת"א (שלום חי') 12-11-42621-11 פלוני נ' מדינת ישראל, פסקאות 38-55 לפסק דינה של כבוד השופטת א' הוך-טל (11.8.2017), ערעור שהוגש לבית המשפט המחוזי נמחק – ע"א (מחוזי חי') 17-10-37152 (14.3.2018).

9. להזכיר שגם לעמדת המועצה מקום התאונה טומן בחובו סכנות למטיילים ועל כן מצאה להציב במקום שילוט האוסר על רחצה – הגם שלשיטתה, שנדחתה כאמור, בהתנדבות – על מנת להתריע מפני סכנות כאמור. אלא שאיני מוצאת כי המועצה עמדה בחובת הזהירות המוטלת עליה כלפי המטיילים במקום התאונה שמצוי בשטחה המוניציפלי אך בהצבת שלטי אזהרה במספר נקודות לאורך הנהר שלפיהם המקום אסור ברחצה. אבהיר.

9.1. כאמור, התובע העיד באופן נחרץ כי לא ראה כל שילוט האוסר על רחצה במקום התאונה או בדרכו אליו (סעיף 4 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 10 ש' 5, 28-33). העד אוחנה מטעם המועצה לא ציין בתצהירו כי בין השלטים שהוצבו בכ-15 נקודות שונות לאורך גדת הנהר הוצב גם שלט סמוך למקום התאונה הנדונה (סעיף 7 לתצהירו). רק בחקירתו העיד לראשונה כי "בוודאות היו שלטים בצירי הכניסה הרגליים לאתר ובסמוך למקום התאונה" (עמ' 15 ש' 31-32), אך לא פירש עד כמה סמוך, וכלל לא הבהיר האם ממקום הקפיצה של התובע ניתן היה לראות את השילוט האמור. בנסיבות אלה לא מצאתי שלא ליתן אמון בעדות התובע שלפיה ממקום קפיצתו לא ראה כל שילוט האוסר על רחצה. ואם כך הוא, אין די בשילוט שהוצב על-ידי המועצה כדי לענות על מטרתו להתריע לפני המטיילים על הסכנות הטמונות במי הנהר. יפים כאן על דרך היקש דברי כבוד השופט ברלינר בעניין קריאל ביחס לשלט שבו נכתב כי "הרחצה על אחריותך בלבד", שלפיהם "... נדרש כי השלט יוצב אל מול המתרחץ, לאורך שפת האגם בצורה בולטת, להפנות תשומת לבו לסיכון העומד בפניו ממש בעת כניסתו אל המים" (עמ' 876-877; וראו גם: ת"א (מחוזי ת"א) 1351/03 שמואל נ' הקרן הקיימת לישראל, פסקה 19 לפסק דינה של כבוד השופטת ר' רונן (20.9.2007)).

9.2. אך אפילו הייתי יוצאת מתוך הנחה כי שלט האוסר על רחצה הוצב במקום התאונה באופן שהתובע יכול היה לראותו ממקום קפיצתו, איני מוצאת כי די בשילוט כזה כדי לעמוד בחובת הזהירות המוטלת על המועצה למניעת הסיכון הכרוך דווקא בקפיצה אל מי הנהר במקום. הטעם לכך נעוץ במכלול תנאי המקום הספציפי שמציירים מצג מטעה בפני מטייל סביר כי לא נשקפת סכנה מקפיצה למי הנהר במקום הנדון. תנאים אלה כוללים מי נהר שהזרימה שלהם בקטע זה היא איטית; מים עכורים שהראות בהם מוגבלת לסנטימטרים אחדים ולא ניתן לראות את עומקם ואת הקרקעית; וקיומם של "חבלי טרזן" תלויים מענפי העצים המלמדים על האפשרות לקפוץ באמצעותם אל המים, כאשר הלכה למעשה מטיילים רבים רוחצים במים וקופצים לתוכם גם באמצעות החבלים. צירופם של אלה יוצרים פיתוי אצל המטייל לקפוץ קפיצה למים שהסיכון הגלום בה, מפגיעה בקרקעית או בסלע או גזע עץ שעליה, הוא בלתי סביר לאור המציאות כפי שהיא מוצגת כמתואר. האזהרה בשילוט האוסר על רחצה במקום אינה מתריעה מפני סיכון בלתי סביר זה אלא מפני סיכונים סבירים הכרוכים ברחצה במקום, במובחן מקפיצה למים, כמו מים עמוקים הדורשים יכולת שחיה או העדר שירותי הצלה (ראו והשוו: עניין קריאל, בעמ' 878).

9.3. הלכה למעשה בהציבה שלטי אזהרה כי המקום אסור לרחצה המועצה צפתה את הסכנות הטמונות למטיילים במקום התאונה ובכללן גם קפיצה למים מבלי שניתן לראות את הקרקעית (עמ' 15 ש' 1-12). אלא שלא מצאה בשילוט שהציבה להזהיר מפני הסיכון הספציפי של קפיצה למים, כאשר כל שהיה עליה הוא להבהיר באותו השלט כי הקפיצה למים אסורה (בדומה לשלט שמצוי בנחל חרמון, סעיף 3 לתצהיר אשת התובע ונספח מ/7; וכן עדות דור בעמ' 9 ש' 1-3). הוספת אזהרה ספציפית זו לשילוט שממילא הוצב על-ידי המועצה במקום היא אמצעי פשוט שעלותו מינימלית ביותר, אם בכלל כרוך בעלות נוספת, ובוודאי ביחס לפוטנציאל הנזק שעלול להיות משמעותי ביותר כתוצאה מקפיצה למים (ראו: עניין שמואל, בפסקה 18; וכן ראו והשוו: ת"א (שלום י-ם) 57777-02-13 א.ג. נ' אמגזית פ.ק בע"מ, פסקה 17 לפסק דיני והאסמכתא הנזכרת שם (8.1.2018)). לא למותר להוסיף בהקשר זה שהכיתוב בשילוט החדש שמצוי כיום במקום שלפיו "המים עמוקים, הרחצה באחריות המתרחץ" עלול דווקא לחזק את המצג בדבר העדר סכנה בעצם הקפיצה למים, שהם עמוקים, הגם שזו תהא באחריות הקופץ. מכאן החשיבות הרבה בפעולות הפיקוח שמבצעת כיום המועצה במקום באכיפת איסור הקפיצה למים על-ידי פקחים ובהסרת "חבלי הטרזן" מענפי העצים, שיש בהם באופן מיוחד לחזק את מצג העדר הסכנה באפשרות הקפיצה למים. אלא שבמועד התאונה המועצה לא עשתה דבר מכל אלה מתוך סברה, שגויה כאמור, כי אין לה סמכות לעשות כן (עמ' 17 ש' 12-30). בכך סטתה המועצה מסטנדרט זהירות סביר. להשלמת הדיון אוסיף כי בסיכומי התובע לא חזר על טענתו בעניין אי גידור מקום התאונה, אמצעי שאכן נראה בלתי מתאים וישים בהינתן אורך נהר הירדן על שתי גדותיו (ובשונה מאתר השאיבה של "מקורות" – עדות דור בעמ' 7 ש' 29-31, עמ' 9 ש' 1; עדות אוחנה בעמ' 16 ש' 17-19; ראו והשוו: עניין שמואל, בפסקאות 10-15).

9.4. מעדות התובע עולה, וזאת לא נסתר, כי אילו היה במקום שילוט האוסר על קפיצה למים או בוודאי פקחים שהיו אוסרים על קפיצה כזו, הרי שהתובע לא היה נוטל את הסיכון שבקפיצה למי הנהר כפי שעשה וממילא נזקו היה נמנע (עמ' 9 ש' 31 – עמ' 10 ש' 11). על כן מתקיימים כל היסודות להטלת חבות על כתפי המועצה לפיצוי התובע על נזקיו תוצאת התאונה.

10. לצד האמור אני מוצאת לייחס לתובע אשם תורם בהתאם לסעיף 68(א) לפקודת הנזיקין [נוסח חדש]. על-פי ההלכה המושרשת, האשם התורם מהווה הגנה למזיק לא מפני עצם האחריות בנזיקין גופה, אלא מפני החובה לפצות את הניזוק על מלוא נזקו. ככל שנמצא כי בנסיבות העניין הניזוק חרג מהתנהגותו של

אדם סביר אחראי, יש לקבוע קיומו של אשם תורם לניזוק. חלוקת האשמה בין המזיק לניזוק תעשה על-פי מבחן האשמה המוסרית, כאשר המגמה בפסיקה היא לבחון את המזיק בקפדנות רבה יותר, בין היתר משום שלזולת חייב אדם זהירות ברמה גבוהה יותר מזו שהוא חייב כלפי עצמו (ראו למשל מני רביים: ע"א 5850/10 חברת דפרון בע"מ נ' עזבון גולובין, פסקאות כ"ט-ל"ב לפסק דינו של כבוד השופט (כתוארו אז) א' רובינשטיין והאסמכתאות שם (15.4.2012)).

התובע בענייננו, אדם מבוגר כבן 47 בעת התאונה, מטייל רבות בארץ, היה ער לסיכון הכרוך בקפיצה אל תוך מי הנהר העכורים שקרקעיתו אינה נראית. מטעם זה גם בחר שלא לקפוץ אל המים ב"קפיצת ראש" (עמ' 9 ש' 26-22, עמ' 10 ש' 2-1, 22-21, עמ' 11 ש' 1, 31-28; וראו גם הפרסומים בעמ' 3 לחוות דעת דור והתייחסות שוסטר אליהם בעמ' 4 ש' 20-8). אמנם התובע וידא קודם לכן עם שלוש בנות שהיו בתוך המים אם המים עמוקים דיים לשם קפיצה (עמ' 11 ש' 22-7). אלא שבשל עכירות המים התובע לא יכול היה לראות אם הן עומדות או יושבות במים, ומכל מקום הן היו מצויות במרחק מסוים ממקום קפיצתו וברי כי גובה המים וכן קרקעית הנהר משתנה ממקום למקום. בנסיבות אלה אני סבורה כי קפיצתו של התובע למים מבלי יכולת לראות מה מצוי תחתיהם מהווה סטייה מרמת זהירות נדרשת ממטייל סביר בגילו. הדבר מקבל משנה תוקף שעה שקיימת גישה נוחה ובטוחה למים ממצב ישיבה על גדת הנהר (עמ' 5 לחוות דעת דור). במכלול נסיבות המקרה, וגם משנתתי דעתי לשיעור אשם תורם שהוטל בפסיקה במקרים דומים שאליהם הפנו הצדדים, אני קובעת את מידת אשמו של התובע בשיעור של 40% (ראו והשוו, למשל: ע"א 1457/07 עיריית הרצליה נ' כץ, פסקה 17 לפסק דינו של כבוד המשנה לנשיאה א' ריבלין (14.1.2009); ע"א (מחוזי חי') 1256/05 עיזבון מג'יד נ' מועצה אזורית עמק הירדן, פסקאות 25-30 לפסק דינו של כבוד סגן הנשיא ג' גינת (22.4.2008); עניין שמואל, בפסקאות 29-34; עניין קריאל, בעמ' 880; עניין פלוני, בפסקאות 56-59; ת"א (שלום טב') 2165/02 תופיק נ' מועצה מקומית כנרת (31.10.2005)).

נוכח מסקנותיי אלה יש לפנות לדון בסוגיית הנזק.

סוגיית הנזק

11. כאמור, פרופ' ליברגל, מומחה בית המשפט שמונה בהסכמת הצדדים, קבע את נכותו הצמיתה של התובע בגין שבר הפריקה בקרסול ימין שנגרם לו בתאונה בשיעור 10%, המשקף את מכלול הנכות התפקודית כולל הפרעה תפקודית אפשרית בגין הצלקות. הצדדים כאמור לא ביקשו לחקור את המומחה על חוות דעתו, וגם בסיכומיהם טענו לנזק על יסוד קביעותיו של המומחה. בנסיבות אלה, ובהינתן שמסקנות המומחה מנומקות כדבעי, לא הונח טעם לסטות מחוות דעתו ואני מאמצת אותה. על בסיסה אדון כעת בפיצוי המגיע לתובע בראשי הנזק השונים.

הפסדי שכר וגריעה מכושר השתכרות

מסמך זה עשוי להכיל שינויים שהוטמעו ע"י מערכת פסקדין

12. התובע, יליד 1970, הוא בעלים של בית דפוס, מפעל שהקים יחד עם אביו בשנת 1993 כעסק משפחתי. התובע משמש כמנכ"ל העסק ומקבל משכורת חודשית. התובע הציג תלושי שכר קודם לתאונה לחודשים מאי-אוגוסט 2017 שמהם עולה כי שכרו החודשי עמד על סך של 33,530 ₪; ואילו הנתבעות הגישו דוח רציפות ביטוח שבו נתוני הכנסתו אחרי התאונה לשנים 2018-2020 שלפיהם שכרו החודשי הממוצע עמד על סך מעוגל של 28,000 ₪ (סעיפים 28, 32 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 12 ש' 31-34, עמ' 13 ש' 9-10, תלושי השכר צורפו כנספח ב' לתחשיב התובע, ודוח רציפות ביטוח צורף כנספח ב' לתיק מוצגי הנתבעות). לא הוצגו נתונים הכספיים של החברה, אך התובע אישר בעדותו כי העסק הוא רווחי ומצוי בתהליכי צמיחה תמידיים לאורך השנים (עמ' 13 ש' 3-6, 14).

13. בסיכומיו התובע עתר לפיצוי גלובלי בסך 25,000 ₪ בגין ארבעת החודשים שלאחר התאונה שבהם אושפז, עבר ניתוח ונדרש לתקופת שיקום ממושכת בביתו (סעיפים 11-14 ונספח מ/3 לתצהיר התובע). אלא שנזק מיוחד כזה לא נטען, למצער לא באורח מפורש, על-ידי התובע בתצהירו, וממילא לא הוכח. זאת, משלא הוגשו על-ידי התובע כאמור תלושי שכר לחודשים שלאחר התאונה, ולא הוכח כי התובע לא משך שכרו מן החברה גם בחודשים אלה. כמו כן איני מוצאת לקבל את טענת התובע להפסד שכר לעבר בשל כך שנדרש להעסיק מנהל עבודה בשכר חודשי של 8,500 ₪ לפי הטענה בשל מוגבלותו בביצוע תפקידו (סעיף 34 ונספח מ/4 לתצהיר התובע). הסכם העבודה עם עובד זה נחתם בסוף חודש אפריל 2019 וזה החל עבודתו בחודש אוגוסט 2019, ופער הזמנים ביחס לתאונה מקשה לייחס את הצורך בעובד נוסף לנכותו של התובע (עמ' 13 ש' 15-18). לכך מצטרפת העובדה כי בניגוד לאמור בתצהירו של התובע שהעסקת מנהל העבודה נדרשה למרות שהעסק לא גדל, הרי שבעדותו התובע אישר כי העסק גדל כל העת וחוץ מאותו מנהל עבודה גויסו עובדים נוספים (עמ' 13 ש' 3-14). על כן איני מוצאת לקשור את העסקת מנהל העבודה לנכותו של התובע בגין התאונה.

14. אשר לעתיד – בהינתן שהתובע שכיר בחברה שבשליטתו ונתוניה הכספיים של החברה לא הוצגו, מצאתי כי את בסיס השכר לצורך חישוב הפיצוי לעתיד יש להעמיד על ממוצע שכר התובע עובר לתאונה ובשנים שהוצגו לאחריה, אשר עומד לאחר הצמדתו מאמצע התקופה על סך מעוגל של 33,700 ₪ (ראו והשוו: 3304/13 פלוני נ' פלוני (30.12.2012)). כמו כן בחנתי את השפעת הנכות הצמיתה של התובע בקרסול ימין, הכוללת גם נכות בגין צלקות, על יכולתו של התובע לעסוק בעבודתו הנוכחית כמנכ"ל העסק המשפחתי שהוא עסק צומח שמעניק לו יציבות תעסוקתית. שקלתי גם את השפעת הנכות על יכולתו של התובע לעסוק בעבודה אחרת ככל שיידרש לכך בהמשך, ובהינתן שנות העבודה שנתרו לו, כאשר לעניין זה לקחתי בחשבון את העובדה שנכותו של התובע אינו מונעת ממנו להמשיך לשחק טניס, משחק המצריך מאמץ פיזי לא מבוטל, באופן שמלמד על יכולתו לבצע עבודות הכרוכות בהיבטים פיזיים משמעותיים יותר (סעיף 19 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 12 ש' 23-26). לאור כל זאת אני מוצאת להעמיד את הפיצוי בגין הגריעה מכוסר ההשתכרות לעתיד, לרבות גריעה בזכויות סוציאליות, על סך מעוגל של 260,000 ₪ (סכום זה משקף במעוגל מחצית תחשיב אקטוארי מלא לפי נכות בשיעור 10%, שכר חודשי בסך 33,700 ₪, מקדם היוון לגיל 67: 137.04, בצירוף 12.5% בגין גריעה בזכויות סוציאליות).

עזרה

15. כאמור בתצהירו של התובע ונתמך בתיעוד הרפואי שצורף, התובע אושפז לטיפול ניתוחי בבית חולים שערי צדק ממנו שוחרר ביום 16.8.17 כשהוא מגובס למשך כחודש וחצי עם איסור דריכה. לאחר שהשבר התאחה הוחלף הגבס לסד סינטטי, אושרה דריכה על הרגל בעזרת קביים והתובע הופנה לטיפול פיזיותרפיה. בהמשך עבר התובע ניתוח להוצאת ברגים (סעיפים 11-14 ונספח מ/3 לתצהיר התובע). התובע ואשתו העידו כי בתקופת השיקום בבית התובע היה מוגבל מאד, גם בשים לב לריבוי המדרגות בביתם ומפתחים צרים כך שלא יכול היה להתנהל על כיסא גלגלים, ועל כן נדרש לעזרה רבה מאשתו בפעולות בסיסיות כמו לבוש, מקלחת ושירותים, וכל מטלות הבית בוצעו על ידה (סעיפים 15-16 לתצהיר התובע, סעיפים 9-12 לתצהיר אשת התובע). גם כיום נטען כי התובע עודנו סובל מכאבים בעטיים מתקשה לבצע קניות כפי שעשה קודם לתאונה, וכן פחות מעורב במטלות הבית, ובכלל זה נזקק לעזרה של בעלי מקצוע לעבודות כפיים בבית שהיה מבצע קודם לכן בעצמו. התובע אישר בחקירתו כי גם קודם לתאונה הסתייעו בעוזרת בית בשכר (סעיפים 18, 20, 22-26 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 12 ש' 17-21, סעיפים 14, 16 לתצהיר אשת התובע). הסברו של התובע כי הוא כן מסוגל לשחק טניס כפעילות ספורטיבית אך אינו מסוגל לעמוד על הרגל הרבה זמן כפי שנדרש במטלות הבית וקניות אינו מניח את הדעת ומכל מקום לא נתמך בחוות דעת המומחה (עמ' 12 ש' 22-26). נכותו של התובע אינה מצדיקה פסיקת פיצוי לעתיד, וודאי שלא על דרך חישוב פיצוי שבועי כפי שביקש התובע בסיכומיו.

במכלול הנסיבות האמורות, עבור עזרה חורגת מעזרה סבירה של בני משפחה בתקופת השיקום בסמוך לתאונה, ובהנחה שסביר כי התובע נדרש בשל מוגבלותו לסיוע בעלי מקצוע לעבודות כפיים מאומצות יותר לתחזוקת הבית, אני מעמידה את הפיצוי בראש זה לעבר ולעתיד באופן גלובלי על דרך אומדן על סך של 10,000 ₪.

הוצאות רפואיות ונסיעות

16. התובע מסר בתצהירו כי מימן את עלות הניתוח שביצע באופן פרטי, אך לא צירף קבלה על תשלום אלא רק חשבון על יתרת חוב בסך 57,726 ₪ (סעיף 12 ונספח מ/2 לתצהיר התובע). אלא שבעדותו אישר כי "נראה לי שקיבלתי החזר על הניתוח הפרטי. אני רוצה לדייק, אני לא יודע האם היה החזר מלא או שיש השתתפות עצמית" (עמ' 12 ש' 12-16). מכאן שלא הוכח תשלום עבור הניתוח, ולמצער לא שיעור השתתפות עצמית ככל שקיימת. כמו כן התובע העיד וצירף חשבונית מס/קבלה מתאימה בנוגע למימון החלפת הגבס לסד סינטטי בעלות של 1,050 ₪ (סעיף 14 ונספח מ/2 לתצהיר התובע). כן צורף אישור על תשלום סך של 60 ₪ במזומן שכאמור בו יוחזר לשואל עם השבת הקביים; ואישור על תשלום סך של 33 ₪ לקופת חולים מאוחדת בגין השתתפות בביקור במרפאות חוץ (נספח מ/2). לא הוכח צורך בטיפולים רפואיים בעתיד שאינם מכוסים בסל הבריאות. כמו כן לא צורפו קבלות על מוניות ועלות מלווים שלטענת התובע נדרשו לו לשם נסיעה לעבודה לאחר התאונה (סעיף 17 לתצהיר התובע ועדותו בעמ' 12 ש' 6-9).

לאור האמור, וגם בשים לב לעלויות הכרוכות בנסיעות לטיפולים הרפואיים שנדרשו לתובע בגין פציעתו, אני מעמידה את הפיצוי בראש נזק זה על דרך האומדן בסך 3,000 ₪.

כאב וסבל

17. לאחר שנתתי דעתי לכלל נסיבות המקרה כפי שפורטו לעיל, לרבות הטיפולים הרפואיים שנדרשו בגין הפגיעה ובכלל זה הניתוח, והנכות הצמיתה שנותרה לתובע בקרסול ימין אני מעמידה את הפיצוי בגין הנזק הלא ממוני בסך 45,000 ₪.

18. יובהר כי כל הסכומים שנפסקו לעיל הם סכומים נכונים ליום מתן פסק הדין.

סוף דבר

19. התביעה מתקבלת כך שעל הנתבעות לשלם לתובע פיצוי, בניכוי האשם התורם, בסך 190,800 ₪.

20. לסכום הפיצוי יש להוסיף שכ"ט עו"ד בשיעור 23.4% (כולל מע"מ). בנוסף על הנתבעות לשאת בהוצאות המשפט בהן נשא התובע, לרבות חלקו בשכר הטרחה של פרופ' ליברגל, בצירוף הפרשי הצמדה וריבית ממועד כל הוצאה ועד ההחזר בפועל.

21. הסכומים האמורים ישולמו בתוך 30 ימים מעת המצאת פסק הדין, שאם לא כן יישאו הפרשי הצמדה וריבית כדין מהיום ועד יום התשלום בפועל.

המזכירות תמציא לצדדים.

ניתן היום, כ"ה ניסן תשפ"ג, 16 אפריל 2023, בהעדר הצדדים.

מיל שרביט
מיכל שרביט, שופטת